

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף נז

בעגלה ערופה מנלן: מניין שהיא אסורה בהנאה? והתשובה שנאמר בה 'כפרה' ('כִּפֶּר לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל') כמו קרבנות שמכפרים. ואם כן כמו שקרבנות אסורים בהנאה (שהרי הנאה מהם היא 'מעילה' בקדשים) כך גם עגלה ערופה אסורה בהנאה.

*

נאמר מכשיר ומכפר מבפנים: 'מכשיר בפנים' - זהו קרבן אשם של מצורע שמקריבים אותו בבית המקדש והוא מכשיר את המצורע לבוא אל המחנה. 'מכפר בפנים' - אלו הם כל הקרבנות שמקריבים בבית המקדש לכפר על עבירות. 'מכשיר בחוץ' - אלו הם ציפורי מצורע שמצותן מחוץ למחנה (את האחת שוחטים ואת השניה שולחים) שהן מכשירות את המצורע לבוא אל המחנה. 'מכפר בחוץ' - זוהי עגלה ערופה שעורפים אותה מחוץ למחנה והיא מכפרת על העם.

כמו שבפנים אין חילוק בין המכשיר למכפר, כלומר אין חילוק בין אשם מצורע לשאר קרבנות אשם - כך גם במכשיר ומכפר בחוץ אין חילוק בין מכשיר למכפר, כלומר בין עגלה ערופה לציפורי מצורע לענין איסור הנאה. כשם שעגלה ערופה אסורה בהנאה כנ"ל כך גם ציפורי מצורע.

משעת שחיטה: נאסרת הציפור השחוטה, אבל הציפור המשתלחת מותרת. **משעת לקיחה:** ברגע שקונים את שתי הציפורים שתיהן נאסרות, אמנם הציפור המשתלחת אסורה עד שעת שעת שילוחה ואז היא ניתרת.

מה עגלה ערופה מחיים: כמו שעגלה ערופה נאסרת בעודה בחיים משעה שקונים אותה (שהרי היא כקרבנות שאסורים בהנאה משעה שמקדישים אותם), כך גם ציפורי מצורע נאסרים מחיים משעת לקיחתם.

ועגלה ערופה מאימתי: ממתי היא נאסרת? שהרי לכאורה הקנייה שלה אינה אוסרת אותה כי היא לא קרבן שיש בו קדושת מזבח או קדושת בדק הבית, אלא היא רק עומדת לעריפה?

אמר רבי ינאי גבול שמעתי בה: שמעתי את השלב שבו היא נאסרת אבל שכחתי אותו, וחברי התלמידי חכמים אומרים שהשלב שבו היא יורדת לנחל איתן הוא האוסר אותה בהנאה, משום ששם היא הולכת לעריפה.

קושיא: אי מה עגלה ערופה: אם כן כמו שעגלה ערופה לא נאסרת משעת הקנייה שלה, כך גם הציפורים לא יאסרו משעת קנייתם?

תירוץ: הכי השתא: כאמור בעגלה ערופה לומדים שהיא נאסרת בעודה בחיים עוד קודם לעריפה, ומשם לומדים גם לציפורי מצורע. ולכן, בעגלה ערופה שיש שלב נוסף לאחר הקנייה ועוד קודם לעריפה שניתן לומר שבו היא נאסרת (והוא שלב הירידה לנחל איתן) - ממילא השלב ההוא גורם לאיסור ההנאה. אבל בציפורים שאין שלב נוסף לאחר הקנייה עוד קודם לשחיטה (כשהציפור עדיין בחיים) כדי שאז היא תיאסר בהנאה - ממילא בהכרח ששעת הקנייה היא השלב שאוסר אותה בהנאה.

ואי סלקא דעתך מחיים אוסרה, לאחר שחיטה מבעיא?: אם הציפור השחוטה נאסרת עוד בעודה בחיים (בשעת קנייתה) בהנאה, מדוע צריך פסוק מיוחד ללמד שלאחר השחיטה היא אוסרה באכילה?

איתיביה שחטה ונמצאת טריפה: שחט את הציפור האחת ומצא שהיא טריפה - לוקח ציפור אחרת כבת זוג לציפור השניה, והראשונה שנמצאת טריפה מותרת בהנאה. הגמרא מבינה שהטריפה קרתה בגלל השחיטה עצמה כגון שניקב הושט שלה במהלך השחיטה. הקושיא: אם כבר משעת לקיחה נאסרות הציפורים בהנאה, מדוע הראשונה מותרת, הרי היא לא היתה טריפה בשעת הלקיחה והיא נאסרה אז בהנאה, ורק לאחר מכן היא נעשתה טריפה, ואם כן אמור להישאר עליה איסור ההנאה?

אמר ליה: מדובר שהתברר שהיא כבר היתה טריפה בשעת הקנייה שלה, וממילא לא חלה עליה קדושה כלל מתחילה משום שלא היתה ראויה כלל לקרבן.

איתיביה שחטה שלא באזוב: נחלקו התנאים האם שחיטה שאינה ראויה למצותה 'שמה שחיטה' לאסור את הציפור בהנאה, או לא. משמע שלכולי עלמא אין הציפורים נאסרות משעת לקיחה, שהרי אם כן בכל מקרה היה עליהן להישאר באיסורן?

תנאי היא: באמת זו מחלוקת תנאים האם הציפורים נאסרות משעת לקיחה או משעת שחיטה. רבי יעקב ורבי שמעון הנ"ל סוברים שהציפורים לא נאסרות משעת לקיחה, ואילו תנא דבי רבי ישמעאל הנ"ל (והגמרא מביאה אותו שוב) סובר שנאסרים משעת לקיחה.

ונמצא שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו במחלוקת התנאים.

גופא וכו'.

קושיא: **ואיפוך אנא:** אולי נלמד להיפך, שהציפור השחטה היא המותרת באכילה ואילו הציפור המשולחת אסורה.

לא מצינו בעלי חיים שאסורים: שאסורים באיסור עולם. ולכן אנו לומדים מהפסוק שמתיר באכילה - את הציפור המשולחת שהיא בחיים, ואילו מהפסוק שאוסר בהנאה - את הציפור השחטה שהיא מתה.

קושיא: **ולא, והרי מוקצה ונעבד:** בהמה שהוקצתה לעבודה זרה, או בהמה שעבדו אותה כעבודה זרה (שהשתחוו לה) - היא אסורה בהנאה לעולם ואפילו שהיא בחיים.

תירוץ: **כי אסירי לגבוה:** מוקצה ונעבד אסורות רק לבית המקדש, אבל הן מותרות בהנאה לבני אדם.

הרי רובע ונרבע: בהמה שרבעה אשה או אדם שרבע בהמה - הורגים גם את האדם וגם את הבהמה. ומשעת גמר הדין של הבהמה להריגה היא נאסרת בהנאה לבני אדם לעולם, אפילו שהיא בחיים.

תירוץ: **לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים:** ומכיון שבדרך כלל בעלי חיים אינם אסורים, אנו מעדיפים ללמוד את הפסוק שמרבה ציפור להיתר - לציפור המשולחת שהיא בחיים, ולא לציפור השחטה.

תירוץ נוסף: **דברי רבי ישמעאל תנא וכו'.**

קושיא: **האי שדה להכי הוא דאתא וכו'**: לא יעמוד ביפו השוכנת על חוף הים וישלח את הציפור החיה לכיוון הים, וכן לא יעמוד בעיר גבת השוכנת על גבול המדבר וישלח את הציפור לכיוון המדבר.

ואידך: מהאות ה' היתירה לומדים א. שיזרוק את הציפור מתוך העיר אל חוץ העיר (ו'חוץ לעיר' שלא במקום ים או מדבר כנ"ל), ב. וגם לומדים שהצפור מותרת בהנאה כמו שדה המותרת בהנאה.

רבא אמר: תירוץ נוסף מהיכן לומדים שהציפור המשולחת מותרת: לא יתכן שהתורה תצווה לשלוח את הציפור ויתכן שאנשים יכשלו בציפור כשימצאו אותה ויהנו ממנה.

*

דאמר קרא קדש יהיה: נאמר בנזיר **"קדש יהיה גְדֹל פֶּרַע שְׁעַר ראשו"** הכתיב הוא חסר ודורשים אותו 'קודש' ששערות ראשו אסורות בהנאה כקרבן.

אי מה קודש וכו': אמנם מכיון שהקרי הוא 'קדוש' לומדים שהשערות עצמן קדושות אבל אם מכרו אותן אין קדושה בכסף כמו שיש קדושה בדמי הקרבן, משום שדוקא קרבן הוא קודש התופס את דמיו ואילו הנזיר קדוש לעצמו כלומר רק השערות עצמן.

*

לאחר עריפה וזברי הכל: כל המחלוקת היא לפני העריפה האם יש איסור הנאה בפטר חמור או לא, אבל לאחר העריפה כולם מודים שיש בו איסור הנאה. (כי רבי שמעון לומד מעגלה ערופה שיש בה איסור הנאה לפטר חמור שנערף שיש בו איסור הנאה). ואם כן המשנה מדברת לאחר עריפת החמור ואלבא דכולי עלמא.

*

למדנו במשנתנו - המקדש בבשר בחלב אינה מקודשת:

שנאמר בתורה שלש פעמים **"לא תבשל גְדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ"**, ואחד מהם בא ללמדנו שבשר בחלב אסור בהנאה. זו דעת רבי ישמעאל.

ולדעת ר"ש בן יהודה - בשר בחלב מותר בהנאה, שנאמר **"כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גְדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ"**, ונאמר **"ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה"**

טְרָפָה (= נבלה) לא תאכלו לְפֶלֶב תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ", כשם שנבלה מותרת בהנאה (= שהרי מותר להשליכה לכלב שלך שמזונותיו עליך) כך בשר בחלב מותר בהנאה.

למדנו במשנתנו - המקדש בחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת:

אמרה תורה, שחוט לִי שלי בשלי, ושלך בשלך: כלומר תשחוט את הקרבנות שלי במקום שלי (= בבית המקדש) ואת הבשר שלך תשחוט בעיר שלך, כשם שאם שחטת את הקרבן שלי בעיר שלך (= מחוץ למקדש) הבשר נאסר בהנאה, כך אם שחטת את הבשר שלך (= חולין) אצלי (= בבית המקדש) הבשר נאסר בהנאה. **ביאור:** וְשַׁחֲטָה אֶת בֶּן הַבְּקָר לִפְנֵי יְהוָה", ומכאן שעליך לשחוט את שלי בשלי, ונאמר "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנָךְ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ בְּכָל אֹתוֹ נִפְשֶׁךָ" ומכאן שעליך לשחוט את שלך בשלך.

אי מה שלי בשלך ענוש כרת וכו': אולי נאמר שכשם שאם שחטת קרבנות מחוץ למקדש אתה חייב כרת כך אם שחטת חולין בעזרה את חייב כרת, לכך נאמר "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אֹךְ כֶּשֶׁב אֹךְ עֵז בְּמַחְנֵה אֹךְ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחְנֵה. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה... וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקִּרְבֵּי עַמּוֹ", ומכאן שחייבים כרת רק על קרבן שהוקרב מחוץ למקדש ולא על חולין בעזרה.

קושיא: איכא למפרך: והרי אפשר לפרוך את הלימוד הנ"ל (= שחולין בעזרה אסורים בהנאה) - שלי בשלך (= קרבן מחוץ למקדש) אסור בהנאה לפי שהוא חמור שהרי יש בו עונש כרת, אבל שלך בשלי (= חולין בעזרה) שאין בו עונש כרת אינו אסור בהנאה.

אלא אמר אביי מהכא: יש בתורה שלוש פרשיות סמוכות זו לזו בפרשת שלמים, בפרשה הראשונה נאמר "וְשַׁחֲטוּ אֹהֶל מוֹעֵד" ובשתיים הנוספות נאמר "וְשַׁחֲטָה אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד", נמצא שיש כאן שלושה מיעוטים שרק הקרבן נשחט בעזרה ולא משהו אחר (= חולין).

ומה תלמוד לומר? מה הם מלמדים אותנו? **תשובה:** לפי שנאמר "כִּי יִרְחַק מִמָּקַדְשׁ הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנָךְ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ בְּכָל אֹתוֹ נִפְשֶׁךָ", ומשמע שדווקא בריחוק מקום (= חוץ למקדש) אתה זוכה (= שוחט) את החולין שלך אבל לא במקום קרוב (= במקדש), ומכאן שאסור לשחוט חולין בעזרה.

ואין לי אלא תמימים וכו': אולי רק בהמת חולין תמימה (= ללא מום) אסור לשחוט במקדש לפי שבהמה תמימה ראוייה להקרבה, אבל אולי מותר לשחוט בהמה בעלת מום שאינה ראוייה להקרבה. תשובה: **מרבה אני** גם את בעלי מומים שאסור לשוחטם במקדש לפי שהם מאותו מין הַקָּשֶׁר להקרבה (= בהמה), וכשם שתמימים אסורים כך בעלי מומים.

עד כאן למדנו שאסור להקריב בהמת חולין במקדש. הגמ' שואלת:

מנין לרבות את החיה? מנין שאסור לשחוט חיה (כגון איל או צבי, שאין מביאים קרבן מחיה) במקדש? תשובה: **מרבה אני את החיה** שהיא צריכה שחיטה כבהמה.

מנין לרבות את העופות? שהרי בתורה לא נאמר במפורש שעופות צריכים שחיטה (זהו הלכה למשה מסיני), וא"כ אי אפשר ללמוד זאת מבהמה. תשובה: נאמרו בתורה שלוש פרשיות סמוכות זו לזו בפרשת שלמים, בפרשה הראשונה נאמר "וַיִּשְׁחֲטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד" ובשתיים הנוספות נאמר "וַיִּשְׁחֲטוּ אֹתוֹ לְפָנַי אֹהֶל מוֹעֵד", אחד בא ללמד שאסור לשחוט גם בהמת חולין בעלת מום במקדש, אחד מלמד על חיה ואחד על עופות.

יכול לא ישחוט וכו': אולי נלמד מהפסוק שאמנם אסור לשחוט חולין במקדש, אבל אם עבר ושחט יהיה מותר לאכול את הבשר? תשובה: לכך נאמר "כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וַיִּזְכַּחַת מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ וְאָכַלְתָּ בְּשַׂעְרֶיךָ בְּכָל אֹת נִפְשֶׁךָ", את מה שאתה שוחט מחוץ למקדש אתה יכול לאכול אבל אסור לך לאכול את מה שאתה שוחט במקדש, ומכאן שחולין שנשחטו במקדש אסורים באכילה.

ואין לי אלא תמימים וכו': אולי רק בהמת חולין תמימה ששחטה במקדש אסורה באכילה, אבל אולי מותר לאכול בהמה בעלת מום שנשחטה במקדש.

יכול לא ישחוט, ואם שחט ישליכנו לפני כלבים: כלומר אמנם אסור לשחוט חולין במקדש, אבל אם עבר ושחט אולי מותר לו להשליך את הבשר לכלבים, דהיינו שמותר לו להנות מהבשר. תשובה: נאמר "וּבָשָׂר בְּשַׂדֵּה טְרִפָּה לֹא תֹאכְלוּ לְכָלֵב תִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ", רק את הבשר הטריפה מותר להשליך לכלב ולא את החולין שנשחטו במקדש לפי שהם אסורים בהנאה.